

Móra
Ferenc

A FÉLEGYHÁZI PIACON

A mese szerint, mikor Petőfi egyszer ott járt peregrinus korában Félégyházán, talán éppen, mikor a *Szülőföldem*-t írta, valami Málé Tót János nevű kun ember volt a kisváros legdúsabb lakója. Az a hír járta róla, hogy vékával méri az ezüst hűszast, lapáttal szeleli a bankót. Cudar gógos ember volt, azzal a szavajárással:

— Aki pénzes, legyen kényes. S igen tartotta is magát ehhez a regulához, kalapot senkinek nem emelt, de azt mindenkitől elvárta, hogy őt előre megsüvegelje.

A peregrinus, a cinegelábú, parázs szemű legényke természetesen nem tudta ezt a törvényt, és ha tudta volna, se igen engedelmeskedik neki. A nagypénzű ember rá is förmedt gorombán:

— Maga se ide való, öcsém, másképp nem tartana verebet a kalapja alatt.

— Nem ismerem kelmedet — felelte tisztességtudóan a deák.

— Micsoda? Hát nem tehet én belülem kinézni, ki vagyok, mi vagyok? Le a kalappal, fiatal ember, mert most is száz sárga csikó fickándozik az én zsebemben.

A deák félvállról felelt:

— Nem szoktam lovaknak köszönni, még ha a körmőci ménesből valók is.

Csödület támadt a piacon a hangos beszédre, tetszett a né-

peknek a Málé Tót János kifizetése aprópénzzel, annál jobban megrestelte ő magát.

— Nono — vette alábbra a hangot —, hátha megfeleznék a száz aranyat? Azért már csak meg lehet billenteni a kalapot?

— Hát lehetni lehet — mosolygott a peregrinus, azzal a gazda elé tartotta a markát, a zsebébe csúszatta az aranyakat, és szó nélkül tovább akart balogni.

— Ohó! — rikoltott utána a krózus. — Hát a köszönéssel, hogy leszünk, fiatal barátom?

— Hja, atyámfia — fordult meg a deák —, most már nekem is annyi aranyam van, mint kendnek, hát mért köszönnék én kendnek előbb, mint kend nekem?

Most már az egész piac nevetett, azt pedig századik ember se szereti, ha órajta nevetnek. Málé Tót János látta, hogy most már a becület forog veszedelemben, azt pedig meg akarta menteni mindenáron.

— Kedves öcsémuram — vette könyörgőre a dolgot —, inkább odaadom még ezt a másik ötven aranyat is, csak tiszteljen meg érte a köszönésével!

— Az már beszéd — nevetett a deák, aztán zsebre tette az aranyakat, félrevágta kalapját, s ráförmedt az öregre:

— Hát aztán mért köszönnék én kendnek, mikor a kend zsebe üres, az enyimben meg száz körmőci csikó fickándozik? Aki pénz-

zes, legyen kényes, aki pedig pénztelen, az kapja le a süvegét!

Úgy elkotródott erre a kiskun krózus, mint az orronvert, Petőfi pedig szétesztotta a nevető, szájtató szegénység közt az aranyakat:

— Nesztek, emberek, vegyetek rajta kenyeret!

Hát én kötvé hiszem, hogy ez a történet megesett volna azon a félegyházi piacon, ahol most Petőfi Sándor segesvári szobra áll. Először is a Málé Tót Jánosok nem szokták a köszönést aranyakon venni, sokkal okosabb emberek ők annál. Másodsor, ha Petőfi Sándorral valaki goromba hangon kezdett volna beszélni, annak Petőfi Sándor nem pajkos tréfával felelt volna. Harmadszor ez a kiskunsági anekdota tulajdonképp nemzetközi vándoradoma, amelyet több országban is ismernek, és mindenütt másra fognak rá.

Azért én mégis elmondtam, mert nagyon alkalmas tanulságot lehet hozzáfűzni. Petőfi Sándor a szíve vérét osztogatta szét versei evangéliumában, amelyet ránhagyott, és amelyért most álló egy esztendeig ünnepeljük. Csakhogy, ha versei aranyan meg nem vesszük magunknak az élet kenyerét, akkor nem érdemeljük meg, hogy Petőfi Sándor a világ minden népei közül nekünk adatott.

1923.

Marton László Petőfi-szobra Szalkszentmartonban

Péter László KÖVETJELÖLTKÉNT DOROZSMÁN

A nagy költő életrajzából ismeretes, hogy 1848 nyarán ő is föllépett képviselőjelöltként szülőföldjén, a Kiskunságban, de a választás során — a nép megelégedése, választási visszaélések miatt — a küzdelemben alulmaradt. A június 15-i választáson nem őt, hanem a szabadszállási Nagy Károly ügyvédet, volt főjegyzőt és kun-kerületi tisztviselőt jutatták be az első magyar népképviselői országgyűlésbe a kiskunok szavazatai.

Hentaller Lajos, aki évtizedekkel később ugyanennek a kerületnek volt országgyűlési képviselője, 1895-ben *Petőfi mint követjelölt* című könyvecskéjében kortársi emlékezők nyomán megírta, hogy néhány kiskun városból, így Dorozsmáról is, szépszámban Petőfi-párti szavazó vonult a választás színhelyére, Szabadszállásra, de Nagy Károly kortesei föltartóztatták, s erőszakkal megakadályozták őket a szavazásban. Ezért — vagy ezért is — bukott volna meg Petőfi.

Állítását a Petőfi-életrajzok sorra-rendre átvették, így közli Hatvany Lajos (*Így élt Petőfi*) és Dienes András (*A legendák Petőfi*) is. Dienes András a *Délmagyarország* 1959. december 13-i számában külön kis cikket is írt *Petőfi és Dorozsma* címmel, s ebben is ezt mondja: „Az 1848-as képviselőválasztásnál, amikor Petőfit megbuktatták saját pátriájában, Szabadszálláson az itató-étező »kaputcsok«, talán a kunszentmiklósiakon kívül

nem voltak a költőnek hívebb választói, mint a kiskundorozsmaiak, akik hosszú kocsisorral, zászlójukkal, bírájukkal élükön mentek a szavazásra. Nem rajtuk múlt, hogy akkor már véget ért Szabadszálláson a »választás.«

Bármennyire is szép hagyomány volna Dorozsma — s immár Szeged — számára is ez, sajnos, a *Petőfi-legendák közé sorolható: a történeti kutatás ugyanis nem igazolta*. Azóta már nemcsak Dienes András hunyt el, hanem annyi sok Petőfi-kérdésben — a szülőhelyvitában, Petőfi halálának körülményeiben — ellenlábasa, vitatársa, a Móra-kutatásban szintén jeleskedő Mezősi Károly is. Ő mutatta ki, először a *Jászkunság* 1965. évfolyamában, majd a *Petőfi és kora* című gyűjteményes munkában (1970) megjelent tanulmányában, hogy a dorozsmaiak bizony nem vonultak föl Szabadszállásra: *el sem jutottak a választásra!*

Megtalálta ugyanis Mezősi az Országos Levéltárban a kiskundorozsmaiaknak az országgyűléshez 1848. július 10-én beérkezett folyamodványát, ún. *petícióját*, melyben megtámadták a választásokat, vizsgálatot kértek, Nagy Károly megválasztásának érvénytelenítését szerették volna kimondatni, s új választást követeltek el. Eppen érvelésükből derül ki, hogy *nem vettek részt a választáson*. Legelőször is azt sérelmezték, hogy bár a kiskun választókerület déli részeinek, Maj-

sának és Dorozsmának, együttesen 14 500 lakosa volt, szemben a főváros rész 18 435 lakosával, a választás helyét mégsem valamely központi helységben (pl. a választókerülethez ugyan nem tartozó Félégyházán), hanem a *Dorozsmához egy napi járásra eső eső fölső részén, Szabadszálláson* jelölték ki. Panaszolták továbbá, hogy nem is tájékoztatták őket időben, így a dorozsmaiak önhibájukon kívül, *föl sem iratkozhattak a választói névjegyzékre*; ehhez is Szabadszállásra kellett volna menniük! *Választójoggal rendelkező 670 dorozsmai polgár esett el ezzel a szavazás lehetőségétől!* Mikor a dorozsmaiak mégis úgy döntöttek, hogy a választásra elmennek Szabadszállásra, a délvidéki szerb fölkelés hírére *fejverve szólították őket*. „Meghiúsult ekkép azon szilárd akaratunk, hogy a választás helyen egybegyűlve a beiratás törvénytelen mellőzését is kitelhető módon orvosolva, legszebb jogainkat élvezhessük, és így a Nemzeti gyűlésre követet választathassunk.”

A petíció pontosan tisztázza a dorozsmaiak szerepét a választásban, egyúttal pedig azt is bizonyítja, hogy a szabadszállási választási jegyzőkönyv megszerkesztői és aláírói *hamisítást követtek el*: ők ugyanis a jegyzőkönyvben úgy tüntették föl, mintha a majsaiak és a dorozsmaiak is részt vettek volna a választásokon.

A dorozsmai petíció később érkezett az országgyűléshez. Már előbb egyéb választási visszaélésekért — erőszakért — megtámadták Nagy Károly megválasztását a kunszentmiklósi és a kiskunlacházi választók — Petőfi hívei — is; *folyamodványukat maga Petőfi szövegezte és írta le*. Ez július 8-án — a dorozsmaiak petíciójának beérkezése előtt két nappal! — került a nemzetgyűlés elé. A Ház *háromtagú bizottságot küldött ki*, hogy a helyszínen, Szabadszálláson tanulmányozzák a petíció állításait. Sajnos, a bizottság hozzá sem foghatott feladatának végrehajtásához: a délvidéki lázadás, a hadiesemények elterelték róla a figyelmet. *Petőfi valószínűleg nem is tudott a másik petícióról, a dorozsmaiakérol*, amely már tárgyalásra sem kerülhetett az országgyűlésben. Mint tudjuk, Petőfi keserű lelkében a csalódás költői formát öltött: ezekben a hetekben írta *Az apostolt*. Ebben ott *tükröződik a fájó kudarc emléke is*.

Így tehát megint szegényebbek lettünk egy legendával. De valamivel azonban gazdagabbak is. Mezősi nagyon valószínűnek tartja, hogy a választási körútja során Petőfi Dorozsmán is járt. Kimutatja, hogy a költő 1848. június 6-án indulhatott el Pestről. Ceglédig vasúton utazott, innen Nagykörsön és Kecskeméten át érkezett Félégyházára. Ez, mint említettem, nem tartozott ugyan választókerületéhez, de a költő innen közelíthette meg legkönnyebben kerületének két déli helységét, Majsát és Dorozs-

mát, továbbá itt székelt a kiskun kapitányság, a kiskun kerület közigazgatási központja, ahol az egész kerület választási ügyeire vonatkozóan tájékozódhatott. A költőnek a követválasztási útról írott beszámolójából világlik ki, hogy az egész kerületet, tehát a déli részt is fölkereste: „*Lejöttem szülőföldemre Kis-Kunságba, proclamatíót osztottam szét a nép között, azt az egész kerület választóinak nemkaputos része lelkesedéssel fogadta, s egy hangon azt beszéltek, hogy engem választanak követnek.*”

Félégyházáról valószínűleg Izsák felé menve érkezett a Kiskunság fölső járásába, és látogatta meg az ottani városokat: Fülöpszállást, Szabadszállást, Kunszentmiklóst és Kiskunlacházát, majd június 8-án visszaérkezett Pestre.

Minden bizonnyal tehát Petőfi 1848. június 7-én járt Kiskundorozsmán. Ha már nem valószínű az a szegedi legenda, mely szerint 1849 nyarán Bem táborába menet tiszteletét tette Dugonics András sirjánál a Deszkás temetőben; ha nem bizonyítható a Tömörkény följegyzte hagyomány, hogy a szegedi országgyűlés napjaiban Petőfi megfordult az öreg Oroszlán kávéházban, az Oskola és a Tömörkény utca sarkán, ahol a kőből való hajóorr őrzi még a régi ház emlékeit; Mezősi Károlynak ez a föltevése nagyon valószínűsíthető. Ha tehát elveszett egy illúziónk a dorozsmaiak választási fölvonulásának történetéről, nyertünk egy hitelesebbnek látszó adatot: *Petőfi dorozsmai látogatásáról*.

Molnár C. Pál Merengő ábránd című festménye

Ismeretlen művészek kórajza

Martyn Ferenc festménye

